

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૭] ૧૨ એસ.સી.આર. ૫૧૭

ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કો. લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

બિહાર રાજ્ય અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૬૦ ઓફ ૨૦૦૫ વગેરે)

૧૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૭

[જે. ચેલામેશ્વર અને એસ. અબ્દુલ નઝીર, જેજે.]

ભારતનું સંવિધાન:

અનુચ્છેદ ૨૬૫ અને ૩૬૬(૨૮) રાજ્ય દ્વારા અપીલકર્તા-કંપનીને જમીનનો

મોટો હિસ્સો ફાળવવામાં આવ્યો – તે જમીનના ટુકડા પાસેથી વહેતી નદીના પાણીનો ઉપયોગ કંપની દ્વારા કરવામાં આવતો હતો – રાજ્ય દ્વારા નદી પર બંધ બાંધવામાં આવ્યો – નદીમાંથી ખેંચાયેલા પાણીના બિલ પેટે રાજ્ય દ્વારા અપીલકર્તા-કંપની સામે માંગણી – માંગણીને પડકારતી રિટ પિટિશન – હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી – અપીલ પર કંપનીની દલીલ કે માંગણી અનુચ્છેદ ૨૬૫નું ઉલ્લંઘન કરે છે – રાજ્યની દલીલો કે માંગણી 'ફી' હતી અને અનુચ્છેદ ૨૬૫માં 'ટેક્સ' (કર) શબ્દ તેના વ્યાપમાં 'ફી' ને સમાવશે નહીં – રાજ્યની વૈકલ્પિક દલીલ કે બિહાર સિંચાઈ અધિનિયમ, ૧૯૮૭ અથવા બિહાર જાહેર સિંચાઈ અને ડ્રેનેજ વર્ક્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ માંગણી વાજબી હતી – ઠરાવ્યું: અનુચ્છેદ ૨૬૫ના હેતુ માટે 'ટેક્સ' શબ્દમાં 'ફી' અભિવ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે અને 'ફી' ની વસૂલાત માટે પણ કાયદાની સત્તા (એટલે કે વૈધાનિક સમર્થન) ફરજિયાતપણે જરૂરી છે – વૈકલ્પિક દલીલ પ્રથમ વખત આ કોર્ટ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવી હોવાથી, આ કોર્ટ દ્વારા તેની તપાસ કરવામાં આવશે નહીં – વૈકલ્પિક દલીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નોની તપાસ માટે મામલો હાઈકોર્ટમાં રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો – બિહાર સિંચાઈ અધિનિયમ, ૧૯૮૭ – બિહાર જાહેર સિંચાઈ અને ડ્રેનેજ વર્ક્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૭.

દલીલ:

નવી દલીલ – કાયદાના પ્રશ્નોનો સમાવેશ – સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ વખત

ઉઠાવવી - ઠરાવ્યું: સુપ્રીમ કોર્ટ પ્રથમ વખત ઉઠાવવામાં આવેલા શુદ્ધ કાયદાકીય પ્રશ્નની તપાસ કરવામાં વિમુખ રહેશે નહીં - જોકે, જ્યાં કાયદાનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવે તેવા દરેક કેસમાં તપાસ કરવા માટે તે બંધાયેલી/બાધ્ય નથી - સ્થાનિક કાયદાના અમલીકરણ અને અર્થઘટનમાંથી ઉદ્ભવતા કાયદાના પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કાર્યવાહી કરવીજોઈએ નહીં જ્યાં સુધી આવા પ્રશ્નો સંવિધાનના અર્થઘટનના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો સાથે જોડાયેલા ન હોય.

અપીલોનો નિકાલ કરતા અને મામલો હાઈકોર્ટમાં પરત કરતા,

આ કોર્ટે ઠરાવ્યું: ૧.૧ "ટેક્સ" અને "ડ્યુટી" અભિવ્યક્તિઓ સંવિધાનની ઘણી જોગવાઈઓમાં જોવા મળે છે. "ફી" અભિવ્યક્તિ અનુચ્છેદ ૧૧૦(૨) અને ૧૯૯(૨) માં સ્થાન ધરાવે છે, જે સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવે છે. બંને અનુચ્છેદો બે પ્રકારની ફીના અસ્તિત્વને માન્યતા આપે છે. લાયસન્સ માટેની ફી અને સેવાઓ માટેની ફી. સાતમી અનુસૂચિમાં સમાવિષ્ટ ત્રણેય યાદીઓ પૈકી પ્રત્યેકમાં એવી એન્ટ્રીઓ છે જે "ફી" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરે છે (યાદી ૧ ની એન્ટ્રી ૯૬, યાદી ૨ ની ૬૬ અને યાદી ૩ ની ૪૭). અનુચ્છેદ ૩૬૬ માં સંવિધાનમાં વપરાયેલી વિવિધ અભિવ્યક્તિઓની વ્યાખ્યાઓ છે. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) "ટેક્સેશન" અભિવ્યક્તિને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. "ફી" અને "ડ્યુટી" અભિવ્યક્તિઓ સંવિધાન હેઠળ વ્યાખ્યાયિત નથી. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) અન્ય

એક અભિવ્યક્તિ "ઈમ્પોસ્ટ" નો ઉપયોગ કરે છે. [પેરા ૧૮, ૧૯] [પરક-બી-ઈ]

૧.૨ અનુચ્છેદ રકપના હેતુ માટે 'ટેક્સ' શબ્દમાં 'ફી' અભિવ્યક્તિનો પણ સમાવેશ થાય છે અને "ફી" ની વસૂલાત માટે પણ, કાયદાની સત્તા (એટલે કે વૈધાનિક સમર્થન) સંવિધાન હેઠળ ફરજિયાતપણે જરૂરી છે. [પેરા ૨૧] [પરક-એફ]

જિંદાલ સ્ટેનલેસ લિ. અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય ૨૦૧૬ (૧૧) સ્કેલ ૧ અનુસરવામાં આવ્યું.

કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ, ઉદયપુર, રાજસ્થાન વિ. મેકડોવેલ એન્ડ કંપની લિમિટેડ (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૭૫૫: [૨૦૦૯] ૮ એસસીઆર ૯૮૩ - પર આધાર રાખ્યો.

કેવલ કૃષ્ણ પુરી વિ. પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય (૧૯૮૦) ૧ એસસીસી ૪૧૬: [૧૯૭૯] ૩ એસસીઆર ૧૨૧૭; મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્હી અને અન્ય વિ. મોહમ્મદ યાસીન (૧૯૮૩) ૩ એસસીસી ૨૨૯: [૧૯૮૩] ૨ એસસીઆર ૯૯૯; શ્રીનિવાસ જનરલ ટ્રેડર્સ અને અન્ય વિ. આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય ૧૯૮૩ (૪) એસસીસી ૩૫૩:

[૧૯૮૩] ૩ એસસીઆર ૮૪૩; આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિ.
શિવાલિક આગ્રા પોલી પ્રોડક્ટ્સ અને અન્ય (૨૦૦૪) ૮ એસસીસી
પપ૬: [૨૦૦૪] ૪ સપ્લી. એસસીઆર ૩૯૩ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૨.૧ જ્યાં સુધી આ કોર્ટ સમક્ષ કરવામાં આવેલી વૈકલ્પિક રજૂઆતનો સંબંધ છે
કે વિવાદિત માંગણી બિહાર સિંચાઈ અધિનિયમ ૧૯૯૭ (૧૯૯૮ નો
અધિનિયમ ૧૧) હેઠળ વાજબી ઠેરવી શકાય તેમ છે, તે બાબતે હાઈકોર્ટ સમક્ષ
ન તો કોઈ સ્પષ્ટ દલીલ હતી કે ન તો રજૂઆત. તેથી, આ કોર્ટ પ્રથમ દ્રષ્ટાંતની
કોર્ટ તરીકે ઉપરોક્ત બે રજૂઆતોની તપાસ કરશે નહીં. [પેરા ૨૫, ૨૬]
[૫૨૮-એફ-ગી]

૨.૨ એમાં કોઈ શંકા નથી કે આ કોર્ટ દ્વારા વારંવાર ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આ
કોર્ટ પ્રથમ વખત ઉઠાવવામાં આવેલા શુદ્ધ કાયદાકીય પ્રશ્નની (પરંતુ હાઈકોર્ટમાં
દલીલ ન કરાયેલ) તપાસ કરવામાં વિમુખ રહેશે નહીં. આ કોર્ટે માત્ર આવી
તપાસ કરવા માટેના તેના અધિકારક્ષેત્રનો સ્વીકાર કર્યો છે પરંતુ એવું જાહેર કર્યું
નથી કે જ્યાં કાયદાનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવે તેવા દરેક કેસમાં આ કોર્ટ તપાસ
કરવા માટે બંધાયેલી છે. [પેરા ૨૬] [૫૨૮-એ-બી]

૨.૩ સ્થાનિક કાયદાના અમલીકરણ અને અર્થઘટનમાંથી ઉદ્ભવતા કાયદાના પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે આ કોર્ટ દ્વારા મનોરંજન કરવા જોઈએ નહીં જ્યાં સુધી આવા પ્રશ્નો સંવિધાનના અર્થઘટનના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો સાથે જોડાયેલા ન હોય. કોઈપણ સંજોગોમાં, આવા પ્રશ્નોની તપાસ આ કોર્ટ દ્વારા પ્રથમ દ્રષ્ટાંતની કોર્ટ તરીકે ન થવી જોઈએ જ્યારે આવા પ્રશ્નો હાઈકોર્ટ સમક્ષ યોગ્ય રીતે ઉઠાવવામાં આવ્યા ન હોય અથવા દલીલ કરવામાં આવી ન હોય. એવા કિસ્સાઓમાં પણ જ્યાં પક્ષકારોએ આવા પ્રશ્નો ઉઠાવ્યા હોય પરંતુ હાઈકોર્ટ તે પ્રશ્નોની તપાસ કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય, ત્યાં આ કોર્ટ હાઈકોર્ટનું સ્થાન લઈ શકે નહીં. [પેરા ૨૬]
[૫૨૯-સી-ડી]

૨.૪ એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી -રાજ્યના કેસનો સંપૂર્ણ ઝોક એવો જણાય છે કે વિવાદિત માંગણીઓ કરતી વખતે રાજ્ય માત્ર ચાંડીલ ડેમના નિર્માણમાં થયેલા ખર્ચના અમુક હિસ્સાની વસૂલાત કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે જેના સીધા લાભાર્થીઓમાં ટીસ્કો એક છે. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વળતી એફિડેવિટ એક અસ્પષ્ટ છાપ આપે છે કે રાજ્ય એવું સૂચન કરી રહ્યું હતું કે વિવાદિત માંગણીઓ રાજ્ય અને ટીસ્કો વચ્ચેના કરારમાંથી ઉદ્ભવે છે. ટીસ્કો દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈ નિષ્કર્ષિત કરારના અસ્તિત્વ અંગે વિવાદ હોય તેવું જણાય છે જે ટીસ્કોને વિવાદિત માંગણીની ચુકવણી કરવા માટે બાધ્ય કરે છે. વળતી એફિડેવિટ પરથી જોઈ શકાય છે કે પ્રતિવાદી રાજ્ય પોતે જ નિષ્કર્ષિત

કરારની ગેરહાજરીનો સ્વીકાર કરે છે. [પેરા ૨૭, ૨૮] [પરદ-ઈ-જી; ૫૩૦-એ]

૩. અપીલ હેઠળનો ચુકાદો ટકી શકે તેમ નથી અને તેને રદ કરવાની જરૂર છે. જોકે, રાજ્ય ભારપૂર્વક જણાવે છે કે બે કાયદાઓ વિવાદિત માંગણીને ટકાવી રાખવા માટે જરૂરી કાયદાકીય સત્તા પૂરી પાડે છે, તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, પક્ષકારોને આ બાબતમાં યોગ્ય વધુ દલીલો ફાઈલ કરવાની અને તેની ચર્ચા કરવાની યોગ્ય તક આપ્યા પછી ઉપરોક્ત પ્રશ્નોની તપાસ માટે મામલો હાઈકોર્ટમાં રિમાન્ડ કરવામાં આવે છે. [પેરા ૩૦] [૫૩૦-બી-સી]

"કેસ લો સંદર્ભ",

[૨૦૦૯] ૮ એસસીઆર ૯૮૩	પર આધાર રાખ્યો	પેરા ૨૦
૨૦૧૬ (૧૧) સ્કેલ ૧	અનુસરવામાં આવ્યું	પેરા ૨૧
[૧૯૭૯] ૩ એસસીઆર ૧૨૧૭	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	પેરા ૨૨
[૧૯૮૩] ૨ એસસીઆર ૯૯૯	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	પેરા ૨૨
[૧૯૮૩] ૩ એસસીઆર ૮૪૩	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	પેરા ૨૨
[૨૦૦૪] ૪ સપ્લી. એસસીઆર ૩૯૩	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	પેરા ૨૨

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૬૦/ ૨૦૦૫.

રાંચી ખાતેની ઝારખંડ હાઈકોર્ટ દ્વારા સીડબ્લ્યુજેસી નં. ૩૮૧૯ ઓફ ૧૯૯૩ (આર) માં તારીખ ૨૦/૦૮/૨૦૦૪ ના રોજ આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને આદેશ પરથી

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૫૯/ ૨૦૦૫.

અજિત કુમાર સિન્હા, દુષ્યંત એ દવે, ગોપાલ જૈન, વરિષ્ઠ એડવોકેટ્સ, કૃષ્ણાનંદ પાંડે, જયેશ ગૌરવ, કુમારી રીટા કુમારી ગુપ્તા, એ.કે. થાનવી, અમર દવે, શ્રીમતી નંદિની ગોર, કુમારી તાહિરા કરંજવાલા, કુમારી સોનિયા નિગમ, કુમારી ત્રિશલા કુલકર્ણી, અર્જુન શર્મા, કુમારી ખુશ્બુ બારી, શ્રીમતી માણિક કરંજવાલા, હાજર રહેલા પક્ષકારો માટે એડવોકેટ્સ.

કોર્ટનો ચુકાદો ચેલામેશ્વર, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

સિવિલ અપીલ નં. ૫૩૬૦/૨૦૦૫

૧. આ અપીલ રાંચી ખાતેની ઝારખંડ હાઈકોર્ટના સીડબ્લ્યુજેસી નં. ૩૮૧૯ ઓફ

૧૯૯૩ ના તારીખ ૨૦/૦૮/૨૦૦૪ ના ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવે છે.

૨. અહીં અપીલકર્તાઓ હાઈકોર્ટ સમક્ષ અસફળ રહેલા અરજદારો છે.

૩. આ બાબતની ટૂંકી હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ નીચે મુજબ છે: પ્રથમ અપીલકર્તા-ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ (ટૂંકમાં "ટીસ્કો") એ કંપની એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે જે પૂર્વ બિહારના સિંહભૂમ જિલ્લામાં (હવે ઝારખંડ રાજ્ય) જમશેદપુર ખાતે ઔદ્યોગિક એકમ ધરાવે છે. આ ઔદ્યોગિક એકમ મુખ્યત્વે લોખંડ અને સ્ટીલના ઉત્પાદનોના ઉત્પાદન અને વેચાણના વ્યવસાયમાં રોકાયેલું છે. ઉદ્યોગની સ્થાપનાના હેતુ માટે ટીસ્કોને નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં જમીનની જરૂર હતી. ૧૫,૭૨૫ એકર જેટલી વિશાળ જમીન સરકાર દ્વારા સંપાદિત કરવામાં આવી હતી અને તત્કાલીન સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ઓફ ઈન્ડિયા ઈન કાઉન્સિલ દ્વારા તારીખ ૧૯/૦૧/૧૯૧૨ અને ૨૩/૦૮/૧૯૨૯ ના બે હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો દ્વારા ટીસ્કોને સોંપવામાં આવી હતી.

૪. ટીસ્કો સાથે જોડાયેલ ઔદ્યોગિક એકમ અને ટાઉનશીપ સમય જતાં જમીનના ઉક્ત ટુકડા પર અસ્તિત્વમાં આવી. તે એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે 'સુપરિખા' નદી જમીનના ઉક્ત ટુકડા પાસેથી વહે છે. એ પણ સ્વીકૃત હકીકત છે કે

સમયાંતરે, ટીસ્કો ઉદ્યોગ અને તેના કર્મચારીઓ સાથે જોડાયેલા વિવિધ હેતુઓ માટે સુવર્ણિખા નદીમાંથી પાણી ખેંચી રહી છે. એ પણ સ્વીકૃત હકીકત છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત હેતુઓ માટે પાણીના ઉપયોગ અને વિતરણ માટે જરૂરી માળખાગત સુવિધાઓ ટીસ્કો દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. બિહાર લેન્ડ હોલ્ડિંગ્સ એક્ટ નામના કાયદા દ્વારા, જે ૧૯૭૨ ના અન્ય અધિનિયમ દ્વારા સુધારવામાં આવ્યો હતો, ઉપર ઉલ્લેખિત જમીનો બિહાર રાજ્યમાં નિહિત થઈ હતી. જોકે, તારીખ ૦૪/૦૮/૧૯૮૪ અને ૦૧/૦૮/૧૯૮૫ ના બે દસ્તાવેજો દ્વારા જમીન ફરીથી ટીસ્કોને સોંપવામાં આવી હતી, જેની વિગતો આ ચુકાદાના હેતુઓ માટે જરૂરી ન હોઈ શકે.

૫. બિહાર રાજ્યએ સુવર્ણિખા નદી પર એક બહુહેતુક પ્રોજેક્ટનું નિર્માણ હાથ ધર્યું હતું જેનો એક ભાગ ચાંડીલ ડેમ તરીકે ઓળખાતો બંધ હતો. તે સુવર્ણિખા નદીના પાણીને રોકવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. ચાંડીલ ડેમ ટીસ્કોની ટાઉનશીપની ઉપર સુવર્ણિખા નદીના ઉપરવાસમાં આવેલો છે.

૬. પ્રતિવાદીઓએ તારીખ ૩૦/૦૮/૧૯૯૩ ના રોજ ડિમાન્ડ નોટિસ જારી કરીને ટીસ્કોને નદીમાંથી ખેંચાયેલા પાણીના બિલ પેટે ૩૧.૩૫૧ મિલિયન રૂપિયાની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું.

૭. ઉક્ત નોટિસ મળ્યા પછી, અપીલકર્તાઓએ નીચેની માંગણીઓ સાથે રિટ પિટિશન દાખલ કરી:

"(એ) પ્રતિવાદી સત્તાવાળાઓ સામે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અથવા આદેશ અથવા દિશા જારી કરવી કે તેઓ અરજદારોના અધિકારમાં કોઈપણ રીતે દખલ કરવાનું ટાળે અને ખાસ કરીને સુવર્ણિખા નદીમાં પાણીના મુક્ત પ્રવાહને અવરોધે નહીં;

(બી) રિટ, આદેશ અથવા દિશા જારી કરવી કે પ્રતિવાદીઓને અરજદારો અને જમશેદપુર ટાઉનશીપ અને તેના રહેવાસીઓની જરૂરિયાતો માટે સુવર્ણિખા નદીમાંથી પાણીના મુક્ત પ્રવાહમાં કોઈપણ રીતે દખલ કરવા અથવા અવરોધ ઊભો કરવાથી રોકવામાં આવે;

(સી) જાહેર કરવું કે વિવાદિત ડિમાન્ડ નોટિસ તારીખ ૩૦/૦૮/૧૯૯૩ અને "બિલ" ગેરકાયદેસર અને રદબાતલ છે અને/અથવા પ્રતિવાદી નં. ૩ ના પત્ર નં. સુ/પ્રશા/એમ/૧૫૯૫ તારીખ ૩૦/૦૮/૧૯૯૩ ના "ટીસ્કો દ્વારા ખેંચાયેલા પાણીનું બિલ" ને ક્વોશ કરવા માટે રિટ અથવા આદેશ અથવા દિશા જારી કરવી જે પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ ની મંજૂરી સાથે ગેરકાયદેસર, ભારતીય સંવિધાનની સત્તા બહારની અને કાયદાથી વિરુદ્ધ તરીકે જારી કરવામાં આવ્યું છે;

(ડી) જાહેર કરવું કે અરજદારોનો તેમની પોતાની જમીન પર વહેતી સુવર્ણિખા

નદીના પાણી પર સંપૂર્ણ અને નિર્વિવાદ અધિકાર છે અને કોઈપણ રાજ્ય અથવા સત્તાધિકારીને ચુકવણી કર્યા વિના તેમના પોતાના ઉપયોગ માટે આવા પાણીનો ઉપયોગ કરી શકે છે;

(ઈ) જાહેર કરવું કે અરજદારોનો સુવર્ણિખા નદીના પાણી પર પ્રેસ્ક્રિપ્શન દ્વારા ઈઝમેન્ટરી રાઈટ છે;

(એફ) જાહેર કરવું કે અપીલકર્તાઓનો રિપેરિયન ઓનર તરીકે સુવર્ણિખા નદીના પાણી પર અધિકાર છે;

(જી) જાહેર કરવું કે વિવાદિત ક્રિયાઓ અને ધમકીઓ અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૯(૧) (જી) અને ૨૧ હેઠળ અરજદારોને આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારોની વિરુદ્ધ છે;"

૮. ઉક્ત રિટ પિટિશનના પડતર સમયગાળા દરમિયાન, તેમાં ઉલ્લેખિત રકમોની ચુકવણીની માંગ કરતી વિવિધ નોટિસો ટીસ્કોને જુદા જુદા સમયે મળી હતી. આવી માંગણીઓ નવેમ્બર, ૧૯૯૨ થી જૂન, ૧૯૯૮ દરમિયાન ટીસ્કો દ્વારા ખેંચવામાં આવેલા પાણીના વિવિધ સમયગાળાને લગતી હતી. તેનો સારાંશ આ અપીલમાં ફાઈલ કરવામાં આવેલી તારીખ ૧૯/૦૨/૨૦૦૫ ની વધારાની એક્ઝિડેવિટ સાથે જોડવામાં આવ્યો છે. ટૂંકમાં, ટીસ્કોને વધુ ૫૫.૪૩ કરોડ રૂપિયાની ચુકવણી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. અહીં એ ઉલ્લેખ કરી શકાય છે

કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન નં. ૩૮૧૯/૧૯૯૩ પડતર હતી તે દરમિયાન આવી વધારાની માંગણીઓ કરવામાં આવી હતી.

૯. રિટ પિટિશન અને તેની માંગણીઓ (એ), (બી), (સી) અને (ડી) પરથી જણાય છે કે ટીસ્કોનો કેસ એવો છે કે તેનો સુવર્ણિખા નદીના પાણી પર "ઈન્ડિમેન્ટરી રાઈટ" ઉપરાંત 'રિપેરિયન રાઈટ' છે. જોકે હાઈકોર્ટે ઉપરોક્ત દાવાઓ પર આધારિત દલીલોની નોંધ લીધી હતી, પરંતુ તેણે તે દાવાઓની તપાસ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું;

"૩.... અમને જણાય છે કે આ રિટ પિટિશનમાં ટીસ્કો દ્વારા કરવામાં આવેલ અધિકારનો દાવો અનિવાર્યપણે તેના રિપેરિયન રાઈટ અને તેના પ્રેસ્ક્રિપ્ટિવ રાઈટ પર આધારિત છે. આવા અધિકારનું અસ્તિત્વ, કુદરતી હોય કે પ્રેસ્ક્રિપ્ટિવ, પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવનાર યોગ્ય પ્લીડિંગ્સ અને પુરાવાઓના આધારે સક્ષમ સિવિલ કોર્ટમાં યોગ્ય રીતે દાખલ કરાયેલા દાવો (સૂટ) માં જ નક્કી કરી શકાય છે અને તે એવા પ્રશ્નો નથી કે જેની આપણે ભારતભરના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ કાર્યવાહીમાં તપાસ કરવાનું સાહસ કરવું જોઈએ."

૧૦. હાઈકોર્ટ સમક્ષ, ટીસ્કોનો ખાસ કેસ એવો હતો કે વિવાદિત માંગણી (ભલે તે ટેક્સ હોય કે ફી) કાયદાની કોઈ સત્તા વિનાની છે અને તેથી ગેરસંવિધાનિક છે. રિટ પિટિશનની નકલ પરથી જણાય છે કે અરજદારનો ખાસ કેસ એવો હતો કે વિવાદિત માંગણી કાયદાની સત્તા વિનાની છે અને અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯(૧)(જી) ઉપરાંત ભારતભરના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૬૫ ૩ નું ઉલ્લંઘન કરે છે.

૧૧. પ્રતિવાદી-રાજ્યનો કેસ એવો જણાય છે કે (આઈ) સંવિધાનની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૧૭ ૪ હેઠળ, રાજ્યને પાણી પર કાયદો બનાવવાની સત્તા છે અને યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૬૬ ૫ હેઠળ રાજ્ય યાદીમાંની કોઈપણ બાબતના સંબંધમાં ફી વસૂલ કરી શકે છે અને તેથી વિવાદિત માંગણીઓ કરવા માટે સક્ષમ હતું; (આઈઆઈ) વિવાદિત માંગણીઓ માટે જરૂરી વૈધાનિક સમર્થન બિહાર સિંચાઈ અધિનિયમ, ૧૮૭૬ ની જોગવાઈઓમાં મળી શકે છે; અને (આઈઆઈઆઈ) રાજ્યએ "સુવર્ણરિખા રિવર મલ્ટી પર્પઝ પ્રોજેક્ટ" ના નિર્માણ માટે નોંધપાત્ર રકમ ખર્ચ કરી હતી જેના ટીસ્કો "સીધા લાભાર્થીઓ" માંનું એક છે અને તેથી, રાજ્ય ટીસ્કો દ્વારા વપરાયેલા પાણી માટે નાણાં વસૂલવા માટે હકદાર છે.

૧૨. પ્રતિવાદીઓએ એવી રજૂઆત પણ કરી હતી કે ટિસ્કો (TISCO) દ્વારા ખેંચવામાં આવતા પાણી માટે ચૂકવણી કરવાની કરારબદ્ધ જવાબદારી ઊભી કરવાના હેતુથી રાજ્ય અને ટિસ્કો વચ્ચે થોડો સંવાદ થયો હતો. તેથી, ટિસ્કો વિવાદાસ્પદ માંગણીઓ હેઠળ લેણી રકમ ચૂકવવા માટે કરારથી બંધાયેલું હતું.

૧૩. હાઇકોર્ટે એ પ્રશ્નોની તપાસ કરી ન હતી કે – શું વિવાદાસ્પદ માંગણી એ કર (ટેક્સ) છે કે ફી છે કે કરાર હેઠળ ઉદ્ભવતી જવાબદારી છે?, અને, શું અનુચ્છેદ ૨૬૫ માં સમાયેલ પ્રતિબંધ માત્ર કરની વસૂલાત અને ઉઘરાણી સુધી મર્યાદિત છે કે તે ફીની વસૂલાત અથવા ઉઘરાણી સુધી પણ વિસ્તરશે?

૧૪. હાઇકોર્ટે દ્વારા એવું કોઈ સ્પષ્ટ તારણ નોંધવામાં આવ્યું નથી કે વિવાદાસ્પદ માંગણીની વસૂલાત અને ઉઘરાણી માટે અધિકૃત કરતો કોઈ કાયદો અસ્તિત્વમાં છે. જોકે હાઇકોર્ટે બિહાર ઈરિગેશન એક્ટ, ૧૮૭૬ નો સંદર્ભ આપ્યો હતો, પરંતુ તેણે એવું કોઈ તારણ નોંધ્યું નથી કે ઉક્ત અધિનિયમ વિવાદાસ્પદ માંગણીઓની વસૂલાત અને ઉઘરાણી માટે જરૂરી વૈધાનિક સત્તા પૂરી પાડે છે કે કેમ. જોકે, અપીલ હેઠળના ચુકાદા દ્વારા, હાઇકોર્ટે એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે:

"ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૧૭ હેઠળ, રાજ્યને યાદી ૧ ની એન્ટ્રી ૫૬ ને આધીન રહીને, પાણી પર

કાયદો ઘડવાની સત્તા છે.

..બિહાર રાજ્ય સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૧૭ ના સંદર્ભમાં કાયદા ઘડવા માટે સક્ષમ હોવાનું જણાય છે.

સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૬૬ હેઠળ, રાજ્ય પાસે યાદીમાંની કોઈપણ બાબતોના સંબંધમાં ફી વસૂલવાની સત્તા છે પરંતુ તેમાં કોઈપણ કોર્ટમાં લેવામાં આવતી ફીનો સમાવેશ થતો નથી. એકવાર આપણે ધ્યાનમાં લઈએ કે રાજ્યને પાણી પર કાયદો ઘડવાનો અધિકાર છે, એટલે કે, પાણી પુરવઠો, સિંચાઈ અને નહેરો, ડ્રેનેજ અને પાળા, પાણીનો સંગ્રહ અને જળ શક્તિ, તો રાજ્યના ખર્ચે સુવર્ણરેખા નદી પર બાંધવામાં આવેલા ચાંડિલ ડેમમાં પાણી રોક્યા પછી અથવા સુવર્ણરેખા નદીના નીચેના પ્રવાહમાં કોઈપણ જળ સ્ત્રોતમાંથી ટિસ્કોને રાજ્ય દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા પાણી પર ફી લાદવાનો અધિકાર હોવો જ જોઈએ. ડેમના બાંધકામ માટે રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલ ખર્ચ એ લાદવામાં આવનાર ફી માટે 'કિવડ પ્રો કવો' (બદલામાં વળતર) ગણાશે. અમે તેથી એવા મતે છીએ કે રાજ્ય સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન સુવર્ણરેખા નદીમાંથી ટિસ્કો દ્વારા

ઉપયોગમાં લેવાયેલા પાણી માટે ચૂકવણીની માંગ કરવાની સ્થિતિમાં છે."

સારાંશમાં, હાઇકોર્ટે એવું ઠરાવ્યું હતું કે સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૬૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને રાજ્ય વિવાદાસ્પદ માંગણીઓ કરવા માટે કાયદેસર રીતે ન્યાયી છે! હાઇકોર્ટ એવા મતે જણાવ્યું છે કે સાતમી અનુસૂચિમાં માત્ર એન્ટ્રી (યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૬૬) નું અસ્તિત્વ જ વિવાદાસ્પદ માંગણીને ન્યાયી ઠેરવવા માટે પૂરતું છે.

જોકે, હાઇકોર્ટે ટિસ્કોને મર્યાદિત રાહત આપી હતી અને પ્રતિવાદી-રાજ્યને ઔદ્યોગિક હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે લાગુ પડતા દર કરતા ઓછા દરે ઘરેલું હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે ફી વસૂલવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.

"પેરા ૯.... તેથી, બિહાર ઈરિગેશન એક્ટ અમલમાં આવ્યા પહેલા ટિસ્કોને આપવામાં આવેલા બિલના સંદર્ભમાં, રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ બાબત પર પુનઃવિચાર કરવાની જરૂર છે. સરકારે આંકડાઓની ચકાસણી કરવાની અને અન્ય હેતુઓથી અલગ એવા ઔદ્યોગિક હેતુઓ માટે ટિસ્કો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલા પાણીનું પ્રમાણ નક્કી કરવાનું રહેશે અને ઔદ્યોગિક હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે હાલના દરે ટિસ્કો પર જવાબદારી લાદવાની રહેશે, અને

અન્ય હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે અન્ય ઘરેલું ગ્રાહકો માટે લેવામાં આવતા દર સાથે સુસંગત હોય તેવા ઓછા દરે દર લાદવાનો રહેશે. અમે રાજ્ય દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા દર ૧૦૦૦ ગેલન દીઠ ૩/- રૂપિયાના દરમાં કંઈપણ અતાર્કિક કે મનસ્વી જણાતું નથી. પરંતુ તે દર માત્ર ટિસ્કો દ્વારા ઔદ્યોગિક હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે જ ન્યાયી ઠેરવી શકાય. ઔદ્યોગિક હેતુઓ સિવાયના અન્ય હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઓછા દરે ચાર્જ લેવો પડશે."

૧૫. આથી આ તાત્કાલિક અપીલ કરવામાં આવી છે.

૧૬. આ કોર્ટ સમક્ષ પણ શ્રી દુષ્યંત દવે દ્વારા ટિસ્કો વતી સ્પષ્ટપણે દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિવાદાસ્પદ માંગણી કાયદાના કોઈપણ અધિકાર વિનાની છે અને તેથી તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૬૫ નું ઉલ્લંઘન છે. હાઈકોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે કાયદાના અધિકાર વિના અરજદાર પાસેથી ફરજિયાત ઉઘરાણી માટેની વિવાદાસ્પદ માંગણીની નોટિસ સીધી રીતે અરજદારના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯ (૧)(જી) હેઠળના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૬૫ નું પણ ઉલ્લંઘન કરે છે – એસ.એલ.પી. (SLP) ના ગ્રાઉન્ડ નંબર ચૌદ (XIV).

૧૭. પ્રતિવાદી-રાજ્ય વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિવાદાસ્પદ માંગણી એ 'ફી' છે પરંતુ 'કર' નથી, અનુચ્છેદ ૨૬૫ માં આવતો શબ્દ 'કર' તેના વ્યાપમાં - "ફી" ને લઈ શકતો નથી. તેથી, વિવાદાસ્પદ માંગણી માટે વૈધાનિક મંજૂરીની કોઈ જરૂર નથી.

૧૮. "કર" (ટેક્સ) અને "શુલ્ક" (ડ્યુટી) શબ્દો બંધારણની ઘણી જોગવાઈઓમાં જોવા મળે છે. "ફી" શબ્દ અનુચ્છેદ ૧૧૦(૨) અને ૧૯૯(૨) માં જોવા મળે છે, જે સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવે છે. બંને અનુચ્છેદો બે પ્રકારની ફીના અસ્તિત્વને માન્યતા આપે છે. લાયસન્સ માટેની ફી અને સેવાઓ માટેની ફી. સાતમી અનુસૂચિમાં સમાવિષ્ટ ત્રણેય ચાદીઓમાંથી પ્રત્યેકમાં એવી એન્ટ્રીઓ છે જેમાં "ફી" શબ્દનો પ્રયોગ થયો છે (ચાદી ૧ ની એન્ટ્રી ૯૬, ચાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૬૬ અને ચાદી ૩ ની એન્ટ્રી ૪૭). અનુચ્છેદ ૩૬૬ માં બંધારણમાં વપરાયેલા વિવિધ શબ્દોની વ્યાખ્યાઓ છે. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) "કરવેરા" (ટેક્સેશન) શબ્દની વ્યાખ્યા કરે છે-

"(૨૮) કરવેરામાં કોઈપણ કર અથવા લાદવામાં આવેલા બોજા (ઈમ્પોસ્ટ) નો સમાવેશ થાય છે, પછી તે સામાન્ય હોય કે સ્થાનિક

અથવા વિશેષ, અને કરનો અર્થ તે મુજબ કરવામાં આવશે;"

૧૯. બંધારણ હેઠળ "ફી" અને "શુલ્ક" (ડ્યુટી) શબ્દો વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા નથી. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) અન્ય એક શબ્દ "ઈમ્પોસ્ટ" (લાદવામાં આવેલો બોજો) નો પ્રયોગ કરે છે. આમાંના દરેક શબ્દ એટલે કે "કર", "ઈમ્પોસ્ટ", "શુલ્ક" અને "ફી" ની કાયદાકીય સીમાઓ શું છે તે સમયાંતરે આ કોર્ટની વિચારણા હેઠળ આવ્યું છે.

૨૦. કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ, ઉદયપુર, રાજસ્થાન વિ. મેકડોવેલ એન્ડ કંપની લિમિટેડ, (૨૦૦૯) ૧૦ એસ.સી.સી. ૭૫૫ માં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે:

"૨૧. "કર", "શુલ્ક", "સેસ" અથવા "ફી" જે એક વર્ગ બનાવે છે તે રાજ્યની મહેસૂલ એકત્રિત કરવા માટેની તેની સાર્વભૌમ કરવેરા શક્તિમાં રાજ્ય દ્વારા લાદવામાં આવેલા વિવિધ પ્રકારના બોજાઓ (ઈમ્પોસ્ટ્સ) સૂચવે છે. પ્રત્યેક પ્રકારની અભિવ્યક્તિની અંદર દરેક શબ્દ જે હેતુ માટે તેઓ લાદવામાં આવ્યા છે તેના આધારે વિવિધ પ્રકારના બોજા સૂચવે છે. આ સત્તા તેના કોઈપણ સ્વરૂપમાં માત્ર અનુચ્છેદ ૨૬૫ હેઠળ પરિકલ્પિત કરની વસૂલાત અને ઉઘરાણીને અધિકૃત કરતા કોઈપણ કાયદા હેઠળ જ વાપરી શકાય છે, જે માત્ર

એવો શબ્દપ્રયોગ કરે છે કે કાયદા દ્વારા અધિકૃત કર્યા સિવાય કોઈ "કર" લાદવામાં આવશે નહીં અને વસૂલવામાં આવશે નહીં. તેના પ્રાથમિક અર્થમાં તે એવું જણાવે છે કે કરને સમર્થન આપવા માટે કાયદાકીય કાર્યવાહી આવશ્યક છે, સંઘ દ્વારા અનુચ્છેદ ૭૩ અથવા રાજ્ય દ્વારા અનુચ્છેદ ૧૬૨ હેઠળ રાજ્યની કારોબારી સત્તાના ઉપયોગ દ્વારા કોઈપણ વૈધાનિક મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં તેને લાદી શકાય નહીં અને વસૂલ કરી શકાય નહીં.

૨૨. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) હેઠળ "કરવેરા" ને કોઈપણ કર અથવા લાદવામાં આવેલા બોજા (ઈમ્પોસ્ટ) ના સમાવેશ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે, પછી તે સામાન્ય હોય કે સ્થાનિક અથવા વિશેષ અને કરનો અર્થ તે મુજબ કરવામાં આવશે. "ઈમ્પોસ્ટ" એટલે ફરજિયાત ઉઘરાણી. "કર" ના તેના વ્યાપક અર્થમાં જાણીતી અને સુસ્થાપિત લાક્ષણિકતામાં તમામ ઈમ્પોસ્ટ્સનો સમાવેશ થાય છે. આ સંદર્ભમાં ઈમ્પોસ્ટ્સ નીચેની લાક્ષણિકતાઓ ધરાવે છે:

(૧) કર લાદવાની સત્તા એ સાર્વભૌમત્વની એક ઘટના છે.

(૨) અનુચ્છેદ ૨૬૫ ના સંદર્ભમાં "કાયદો" એટલે ધારાસભાનો અધિનિયમ અને તેમાં સ્પષ્ટ વૈધાનિક સત્તા વિના કારોબારી આદેશ અથવા નિયમનો

સમાવેશ થઈ શકતો નથી.

(૩) અનુચ્છેદ ૨૬૫ સાથે વંચાતા અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૮) હેઠળ "કર" શબ્દમાં દરેક પ્રકારના ઈમ્પોસ્ટ્સનો સમાવેશ થાય છે જેમ કે કર, શુલ્ક, સેસ અથવા ફી.

(૪) સાર્વભૌમત્વની એક ઘટના તરીકે અને ફરજિયાત ઉધરાણીના સ્વરૂપમાં, કારણના સિદ્ધાંત પર આધારિત જવાબદારી તેના ટેકનિકલ અર્થમાં સામાન્ય, સ્થાનિક કે વિશેષ ઈમ્પોસ્ટ તરીકે "કર" હોઈ શકે નહીં."

૨૧. આ કોર્ટની નવ-ન્યાયાધીશોની બંધારણીય બેંચે જિંદલ સ્ટેઈનલેસ લિ. અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૧૬ (૧૧) સ્કેલ ૧ માં, કાયદાના ઉપર જણાવેલ કથનને મંજૂરી સાથે ટાંક્યું છે. તેથી, હવે તે સુસ્થાપિત છે કે અનુચ્છેદ ૨૬૫ ના હેતુ માટે "ફી" ની અભિવ્યક્તિ પણ "કર" ની અભિવ્યક્તિમાં સમાવિષ્ટ છે અને "ફી" ની વસૂલાત માટે પણ, બંધારણ હેઠળ કાયદાનો અધિકાર (એટલે કે વૈધાનિક સમર્થન) ફરજિયાતપણે જરૂરી છે.

૨૨. ઉપર જણાવેલ અધિકૃત જાહેરાતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારે પ્રતિવાદી રાજ્ય વતી આ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને કરવામાં આવેલી વિવિધ આનુષંગિક રજૂઆતોની તપાસ કરવાની જરૂર નથી, જે જિંદલ સ્ટેઈનલેસ કેસ (ઉપર જણાવેલ) ના ચુકાદા પહેલાં આપવામાં આવ્યા હતા કે અનુચ્છેદ

૨૬૫ માં આવતી "કર" ની અભિવ્યક્તિ તેના વ્યાપમાં "ફી" ની અભિવ્યક્તિને લેતી નથી.

૨૩. હવે પછીનો પ્રશ્ન જે તપાસવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું વિવાદાસ્પદ માંગણીને બંગાળ ઈરિગેશન એક્ટ ૧૮૭૬ અથવા બિહાર પબ્લિક ઈરિગેશન એન્ડ ડ્રેનેજ વર્ક્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ હેઠળ આપવામાં આવેલા કાયદાના અધિકાર અનુસાર કરવામાં આવેલી માંગણી તરીકે ન્યાયી ઠેરવી શકાય કે કેમ.

૨૪. હાઇકોર્ટે આ સંદર્ભમાં પરસ્પર વિરોધી રજૂઆતોની નોંધ લીધી હતી.

.....રાજ્ય વતી એવી રજૂઆત પણ કરવામાં આવી છે કે બંગાળ ઈરિગેશન એક્ટ, ૧૮૭૬ હજારીબાગ અને રાંચી જિલ્લાઓને લાગુ પડતો હતો, જોકે તે સંથાલ પરગણાને લાગુ પડતો ન હતો અને તે ખરેખર જમશેદપુરને લાગુ પડતો હતો જેમાં રિટ અરજદારના કારખાનાઓ (વર્ક્સ) આવેલા છે. ટિસ્કોના કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી હતી કે બંગાળ ઈરિગેશન એક્ટ, ૧૮૭૬ માં સિંચાઈ સિવાયના હેતુઓ માટે પાણીના ઉપયોગનો સમાવેશ થતો નથી અને ઉક્ત અધિનિયમ સરકારને બિન-સિંચાઈ હેતુઓ માટે વપરાતા પાણી માટે કોઈપણ દર વસૂલવાની સત્તા આપતો નથી, જે આ કેસમાં સંડોવાયેલ છે. આ હજુ એક બીજો

પ્રશ્ન છે જેને ધ્યાનમાં લેવા અને નક્કી કરવાની જરૂર છે ."

પરંતુ હાઈકોર્ટ દ્વારા આ રજૂઆતો પર ન તો કોઈ ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને ન તો કોઈ નિર્ણાયક તારણ આપવામાં આવ્યું છે.

૨૫. જ્યાં સુધી આ કોર્ટ સમક્ષ કરવામાં આવેલી વૈકલ્પિક રજૂઆતનો સંબંધ છે કે વિવાદાસ્પદ માંગણીને બિહાર ઈરિગેશન એક્ટ ૧૯૯૭ (૧૯૯૮ નો એક્ટ ૧૧) હેઠળ ન્યાયી ઠેરવી શકાય, તે અંગે હાઈકોર્ટ સમક્ષ ન તો કોઈ સ્પષ્ટ રજૂઆત હતી કે ન તો દલીલ.

૨૬. આવી પરિસ્થિતિમાં, અમે પ્રથમ સ્તરની અદાલત (કોર્ટ ઓફ ફર્સ્ટ ઇન્સ્ટન્સ) તરીકે ઉપર જણાવેલ બે રજૂઆતોની તપાસ કરવા માંગતા નથી. અમારે એ રેકૉર્ડ પર લેવું જોઈએ કે પ્રતિવાદી-રાજ્ય માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી હતી કે કારણ કે આ કાયદાના શુદ્ધ પ્રશ્નો છે, તેથી આ કોર્ટ તેની તપાસ કરવા માટે બંધાયેલી છે.

અમે રજૂઆતને ફગાવી દઈએ છીએ. એમાં કોઈ શંકા નથી કે આ કોર્ટ દ્વારા વારંવાર ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આ કોર્ટ પ્રથમ વખત ઉઠાવવામાં આવેલા

કાયદાના શુદ્ધ પ્રશ્નની તપાસ કરવા માટે અનિચ્છા ધરાવશે નહીં (પરંતુ હાઈકોર્ટમાં દલીલ કરવામાં આવી ન હતી). આ કોર્ટે માત્ર આવી તપાસ કરવાનો પોતાનો અધિકારક્ષેત્ર હોવાનું ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું પરંતુ એવું જાહેર કર્યું ન હતું કે આ કોર્ટ દરેક કેસમાં જ્યાં કાયદાનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવે ત્યાં તેની તપાસ કરવા માટે બંધાયેલી છે. અમને એ રેકૉર્ડ પર મૂકતા ખેદ થાય છે કે હાઈકોર્ટમાં (અથવા તાબાની અદાલતમાં, જે કિસ્સો હોય તે) આવી દલીલો કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હોવા છતાં, આ કોર્ટમાં પ્રથમ વખત હકીકત તેમજ કાયદાના તમામ પ્રકારના પ્રશ્નો ઉઠાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે. ભગવાન દાસ રોડમાં કંઈક જાદુ હોવાનું જણાય છે.

અમારા મતે, સ્થાનિક કાયદાના અમલીકરણ અને અર્થઘટનમાંથી ઉદ્ભવતા કાયદાના પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે આ કોર્ટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવવા જોઈએ નહીં, સિવાય કે આવા પ્રશ્નો બંધારણના અર્થઘટનના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલા હોય. ગમે તે હોય, અમારા મતે, જ્યારે આવા પ્રશ્નો હાઈકોર્ટ સમક્ષ યોગ્ય રીતે ઉઠાવવામાં આવ્યા ન હોય અથવા દલીલ કરવામાં આવી ન હોય, ત્યારે આ કોર્ટ દ્વારા પ્રથમ સ્તરની અદાલત તરીકે તેની તપાસ થવી જોઈએ નહીં. એવા કિસ્સાઓમાં પણ જ્યાં પક્ષકારોએ આવા પ્રશ્નો ઉઠાવ્યા હોય પરંતુ હાઈકોર્ટ તે પ્રશ્નોની તપાસ કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય, ત્યાં આ કોર્ટ હાઈકોર્ટનો વિકલ્પ બની શકે નહીં.

૨૭. આ બાબતમાં અમારી પાસે વધુ એક પ્રશ્ન બાકી છે. હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી વળતી સોગંદનામાના વલણ પરથી એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી-રાજ્યના કેસનો મુખ્ય ભાર એવો જણાય છે કે રાજ્ય વિવાદાસ્પદ માંગણીઓ કરતી વખતે માત્ર ચાંડિલ ડેમ બાંધવામાં થયેલા ખર્ચના કેટલાક હિસ્સાને વસૂલવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે, જેના સીધા લાભાર્થીઓમાંનું એક ટિસ્કો છે. સુપરિન્ટેન્ડિંગ એન્જિનિયર દ્વારા નાથ શ્રીવાસ્તવ દ્વારા રાજ્ય વતી દાખલ કરવામાં આવેલી વળતી સોગંદનામાના વાંચન પરથી એવી અસ્પષ્ટ છાપ ઊભી થાય છે કે રાજ્ય એવું સૂચન કરી રહ્યું હતું કે વિવાદાસ્પદ માંગણીઓ રાજ્ય અને ટિસ્કો વચ્ચેના કરારમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૨૮. સૌથી પહેલા તો, હકીકત તરીકે, ટિસ્કો દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈ નિષ્કર્ષિત કારણના અસ્તિત્વ અંગે વિવાદ હોવાનું જણાય છે જે ટિસ્કોને વિવાદાસ્પદ માંગણીની ચૂકવણી કરવા માટે બંધાયેલું કરે છે. ઉપર જણાવેલ વળતી સોગંદનામા પરથી જોઈ શકાય છે કે પ્રતિવાદી રાજ્ય પોતે જ નિષ્કર્ષિત કારણની ગેરહાજરી સ્વીકારે છે.

૨૯. ઉપર જણાવેલ કોઈપણ પાસાઓની હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલ હેઠળના ચુકાદામાં તપાસ કરવામાં આવી નથી.

૩૦. આવી પરિસ્થિતિમાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અપીલ હેઠળનો ચુકાદો ટકી શકે તેમ નથી અને તેને બાજુ પર રાખવાની જરૂર છે. તે મુજબ, તેને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. જોકે, રાજ્ય ભારપૂર્વક જણાવે છે કે અગાઉ ઉલ્લેખિત બે કાયદાઓ વિવાદાસ્પદ માંગણીને ટકાવી રાખવા માટે જરૂરી કાયદેસરની સત્તા પૂરી પાડે છે, તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, પક્ષકારોને આ બાબતમાં વધુ યોગ્ય પ્લીડિંગ્સ ફાઈલ કરવાની અને તેની દલીલ કરવાની યોગ્ય તક આપ્યા પછી ઉપર જણાવેલ પ્રશ્નોની તપાસ માટે આ બાબત હાઈકોર્ટને પરત (રીમિટ) કરવામાં આવે છે.

સિવિલ અપીલ નંબર ૫૩૫૯ ઓફ ૨૦૦૫

૩૧. ઝારખંડ રાજ્ય દ્વારા આ કોસ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અપીલ હેઠળના ચુકાદાને ત્યાં સુધી પડકારવામાં આવ્યો છે જ્યાં સુધી તેણે રાજ્ય સરકારને ઔદ્યોગિક ઉપયોગ તેમજ ઘરેલું હેતુઓ માટે પાણીના વપરાશ એમ બંને માટે સમાન દરે પાણી પુરવઠા અંગેની વસૂલાત પર પુનઃવિચાર કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૩૨. સિવિલ અપીલ નંબર ૫૩૬૦ ઓફ ૨૦૦૫ ના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે પક્ષકારો માટે આ અપીલમાં સંકળાયેલ મુદ્દા પર પણ હાઈકોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરવા માટેનો વિકલ્પ ખુલ્લો રાખીએ છીએ.

૩૩. બંને અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે. હાઈકોર્ટ સમક્ષ મામલો પડતર હોવા દરમિયાન, વિવાદાસ્પદ માંગણી સ્થગિત (સ્ટે) રહેશે.

કલ્પના કે. ત્રિપાઠી

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

footnotes:-

૧. સમય જતાં, ઔદ્યોગિક એકમની આસપાસ એક શહેર અસ્તિત્વમાં આવ્યું.

૨ "જળ સંસાધન વિભાગ દ્વારા આપવામાં આવેલી અને એડમિનિસ્ટ્રેટર સુવર્ણિખા પ્રોજેક્ટ દ્વારા સહી કરનારને જણાવવામાં આવેલી સૂચના મુજબ, હું કાર્યપાલક ઇજનેર ડેમ ડિવિઝન નં. ૨, ચાંડીલને વહેલી તકે ચુકવણી કરવા માટે ૩૧.૩૫૧ મિલિયન રૂપિયાની ટીસ્કો આયર્ન મેંગો રિવર સાઈટ દ્વારા ખેંચાયેલા પાણીના બિલની બે નકલો જોડી રહ્યો છું."

૩ અરજદારો આદરપૂર્વક રજૂઆત કરે છે કે કાયદાની સત્તા વિના અરજદારો પાસેથી ફરજિયાત ઉઘરાણા માટેની વિવાદિત માંગણી નોટિસ અરજદારોના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯(૧)(જી) હેઠળના મૂળભૂત

અધિકારોનું સીધું ઉદ્ધંધન કરે છે અને સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૬૫નું પણ ઉદ્ધંધન કરે છે.

૪ ૧૭. પાણી, એટલે કે, જળ પુરવઠો, સિંચાઈ અને નહેરો, ડ્રેનેજ અને પાળા, પાણીનો સંગ્રહ અને જળ શક્તિ યાદી ૧ ની એન્ટ્રી ૫૬ ની જોગવાઈઓને આધીન.

૫. ૬૬. આ યાદીમાંની કોઈપણ બાબતોના સંબંધમાં ફી, પરંતુ તેમાં કોઈપણ કોર્ટમાં લેવામાં આવતી ફીનો સમાવેશ થતો નથી.

૬. એ બાબત કે હાઈકોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે કાયદાના અધિકાર વિના અરજદાર પાસેથી ફરજિયાત ઉઘરાણી માટેની વિવાદાસ્પદ માંગણીની નોટિસ સીધી રીતે અરજદારના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯ (૧)(જી) હેઠળના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉદ્ધંધન કરે છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૬૫ નું પણ ઉદ્ધંધન કરે છે – એસ.એલ.પી. (SLP) ના ગ્રાઉન્ડ નંબર ચૌદ (XIV).

૭ અનુચ્છેદ ૨૬૫, ૨૬૬, ૨૬૮, ૨૬૯, ૨૭૦, ૨૭૧, સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની એન્ટ્રી ૮૨ થી ૯૧ અને યાદી ૨ ની એન્ટ્રી ૪૬ થી ૬૩ જુઓ.

૮ અનુચ્છેદ ૧૧૦(૨). કોઈ ખરડો માત્ર એ કારણસર મની બિલ માનવામાં આવશે નહીં કે તે દંડ અથવા અન્ય નાણાકીય દંડ લાદવાની, અથવા પરવાના માટેની ફી અથવા આપેલી સેવાઓ માટેની ફીની માંગણી અથવા ચુકવણીની જોગવાઈ કરે છે, અથવા એ કારણસર કે તે કોઈપણ સ્થાનિક સત્તાધિકારી અથવા સ્થાનિક હેતુઓ માટેની સંસ્થા દ્વારા કોઈપણ કર લાદવા, નાબૂદ કરવા, માફ કરવા, ફેરફાર કરવા અથવા નિયમન કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

૯. કેવલ ક્રિષ્ન પુરી વિ. પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય, ૧૯૮૦ (૧) એસ.સી.સી. ૪૧૬. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્હી અને અન્ય વિ. મોહમ્મદ યાસીન, ૧૯૮૩ (૩) એસ.સી.સી. ૨૨૯. શ્રીનિવાસ જનરલ ટ્રેડર્સ અને અન્ય વિ. એ.પી. (A.P.) રાજ્ય અને અન્ય, ૧૯૮૩ (૪) એસ.સી.સી. ૩૫૩. એ.પી. (A.P.) રાજ્ય અને અન્ય વિ. શિવાલિક આગ્રા પોલી પ્રોડક્ટ્સ અને અન્ય, ૨૦૦૪ (૮) એસ.સી.સી. ૫૫૬.

૧૦. હું કહું છું અને રજૂ કરું છું કે જ્યારે ચૂકવણીની માંગણી કરવાના મુદ્દે એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સરકાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા ડ્રાફ્ટ કરારના જવાબમાં ટિસ્કોએ સમયાંતરે રાજ્ય દ્વારા નક્કી કરાયેલ પાણીનો દર ચૂકવવો જરૂરી છે.

૧૧. રાજ્ય સરકાર આ બાબતનો સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે ઉકેલ લાવવા અને અરજદાર સાથે યોગ્ય કરાર કરવા માટે અત્યંત ઉત્સુક રહી છે જેથી દૈનિક પાણી છોડવું અને ખેંચવું તેમજ આપેલ દરે ચૂકવણીની પદ્ધતિ કાર્યકારી રીતે અસરકારક બને અને વિવાદનો કોઈપણ વિસ્તાર ન્યૂનતમ બને. આ હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને રાજ્ય સરકારે હંમેશા પરસ્પર કરાર માટે વાટાઘાટોનો આશરો લીધો છે અને તેના નિર્દેશથી ઉચ્ચ સ્તરીય ટિસ્કો મેનેજમેન્ટ સાથે શ્રેણીબદ્ધ બેઠકો યોજી છે. જોકે, અરજદારોએ અત્યાર સુધી વપરાયેલ પાણી અથવા વપરાશમાં લેવાયેલા પાણીની ચૂકવણી અંગેના કોઈપણ પરસ્પર કરાર પર પહોંચવાનું ટાળ્યું છે અને હવે આ મુદ્દાઓ પર મુકદ્દમાનો આશરો લીધો છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all

practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.